

Opschrift

Vergadering van 9 mei 2022

Nummer: 2022_MV_00285

Onderwerp:

Mondelinge vraag van raadslid Anne Schiettekatte: Het in ere herstellen van vermeende Gentse heksen uit de 17de eeuw

Raadslid(-leden):

Anne Schiettekatte - Vooruit

Bevoegd: Sami Souguir

Omschrijving van de vraag

Toelichting:

De vraag naar rehabilitatie voor vermeende heksen woedt volop. In verschillende steden en gemeenten werden deze vrouwen in ere hersteld, en een herdenkingsplaket aangebracht op de plaats waar de meesten opgesloten of de dood vonden.

In Gent zijn er tijdens de jaren 1600 verschillende vrouwen opgesloten, levend verbrand of gewurgd. Zij zouden seks met de duivel gehad hebben, naakt gedanst hebben bij volle maan, de duivel aanbeden hebben, zouden voorspellingen geuit hebben, een zekere “toverkracht” hebben, maar hoogstwaarschijnlijk ging het gewoon over vrouwen die ietwat eigenzinnig of anders waren, of hen gewoon niet schikten in de rol die de patriarchale samenwerking op dat moment van hen verwachtte, en waren de burens en kennissen ervan overtuigd dat er iets ‘mis’ met hen was... In tijden van onrust of oorlog is het een gekend gegeven dat er zondebokken gezocht worden, en lijkt me dit op zware haatmisdrijven tegen deze vrouwen.

Zo vonden Anna Buys, Barbel Crucke, Thanne Cueninckx, Linken Dhaenens, Elisabeth De Grutere, Agatha Janssens, Willemyne Smayaerts, Barbel Sturtewagen, Catherina Tancre, Cornelia Van Beverwyck, Syntken Van Crombrughe, Joannes Turtelboom, Nane Van de Weghe, Annekin Van Laere, Tanneken Van Meldere, Elisabeth Vlaminckx en Antonine Zoete Haeckx hier in Gent de dood. Tijdens de jaren 1600 vonden ongeveer 1000 vrouwen in België op deze manier de dood, op ongeveer 400.000 inwoners. Dat deze vrouwen op een onmenselijke manier behandeld werden, opgesloten in het Gravensteen, of levend verbrand na uren- of soms dagenlange folteringingen om hen te laten bekennen, hoeft geen betoog.

Vraag:

Kan de schepen akkoord gaan om deze vrouwen in ere te herstellen en een herdenkingsplaat hierover aan te brengen in of aan het Gravensteen ?

Antwoord

We zijn het idee en principe van een eerherstel voor vermeende heksen zeker genegen. Het zou een nederig gebaar zijn, en getuigen van historisch schuldbesef. Zoals u aangaf zou Gent niet de eerste stad zijn waar dit gebeurt. Zowel in Vlaanderen (onder meer in Nieuwpoort en Lier) als in Duitsland gingen steden en gemeenten ons voor. Ik heb aan Historische Huizen Gent gevraagd om het fenomeen wat meer te kaderen. Zij hebben daar in functie van het gerechtelijk verleden van het Gravensteen een researchdossier over.

Algemeen voor het (Vlaamssprekende gedeelte van het) graafschap Vlaanderen werden er tussen 1532 en 1693 op een bevolking van 600 000 tot 700 000 inwoners 193 'heksen' verbrand. Zeventien anderen overleden aan de gevolgen van folteringen tijdens hun ondervraging.

Heksenprocessen vonden al plaats vanaf de volle middeleeuwen, al werden de 'heksen' toen niet steeds even zwaar bestraft als in de latere periodes. Vooral vanaf 1595 trok een ware golf van heksenvervolgingen door Vlaanderen. Bijzonder voor die vervolgingen was dat de slachtoffers ervan verdacht werden dat ze een contract met de duivel hadden afgesloten en in zijn naam mensen, landbouwgewassen en dieren betoverden. De normale straf voor hekserij werd de brandstapel. De vervolgden waren niet steeds mensen uit de marge van de maatschappij, maar vaak ook doorsneefiguren uit de samenleving, en in sommige gevallen ook personen van hoge status.

Hekserijprocessen werden gewoonlijk gevoerd door de lokale rechtbanken zoals de leenhoven of schepenbanken. In Gent zelf was het dus in eerste instantie de rechtbank van de Oudburg die verantwoordelijk was voor heksenprocessen. Enkel beroepsprocedures kwamen eventueel terecht bij de Raad van Vlaanderen.

Executies hadden in de middeleeuwen en het ancien régime twee doelen: het goddelijk en menselijk gezag herstellen én de toeschouwer choqueren. Executies waren daarom een sterk geritualiseerde ceremonie, die zo vaak mogelijk openbaar plaatsvond. Het uitspreken van de straf, de dodenmars en de executie waren zorgvuldig gechoreografeerde onderdelen, een soort theater van de gruwel.

De juiste plaats van bestraffing was voor de Raad van Vlaanderen het Sint-Veerleplein en voor de Gentse schepenen van de keure de Vrijdagmarkt. In het geval van het Gravensteen vonden heel wat executies plaats vlakbij, op het Sint-Veerleplein, vaak tussen de 'baliën' (twee pijlers die aan de poort van het kasteel stonden) of op de – om die reden zo genoemde – Hoofdbrug. In het Gravensteen werd in de regel niet terechtgesteld, tenzij zeer uitzonderlijk bij gevoelige executies, wanneer men publieke commotie wenste te voorkomen.

Rekening houdend met de plaats waar de executies op de brandstapel plaats vonden, is het Gravensteen zelf eigenlijk niet de juiste plaats voor een gedenkplaat. Een gedenkplaat aan een muur lijkt ons ook wat passé als 'vorm'. Daar zouden we dan liever een hedendaagser en kwalitatiever alternatief voor zoeken.

We kunnen het thema bijvoorbeeld verwerken in de rode erfgoedborden. Dat kan ook via de erfgoedapp en een QR-code, want uiteraard zijn er nog veel andere thema's.

Een of meerdere gedenksteentjes in het wegdek op de plaats van de executie zelf (het Sint-Veerleplein), naar analogie van de stolpersteine, lijkt me ook een mogelijkheid te zijn om te onderzoeken – ook met mijn collega bevoegd voor de publieke ruimte en zijn diensten.

Historische Huizen zal de verschillende opties in de komende maanden verder onder de loep nemen om te komen tot de meest geschikte uitwerking voor een eerherstel van vermeende heksen in onze stad.
